

Handläggare: Helena Petersson
Telefon: 08-508 254 43

Till
Socialnämnden

Anmälan av rapport om utvärdering av insatsen kontaktfamilj/kontaktperson

(1 bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner anmälan av rapporten.
2. Socialnämnden delger samtliga stadsdelsnämnder föreliggande rapport.
3. Socialnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utforska hur insatsen skulle kunna följas upp på ett systematiskt sätt för stadens samlade socialtjänst.

Gillis Hammar
förvaltningschef

Anna Mattson
tf. avdelningschef

Sammanfattning

Socialförvaltningen utlyste 2009 forskningsmedel för att utvärdera insatsen kontaktfamilj/kontaktperson. Professor Bo Vinnerljung, vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet, beviljades 1 200 000 kronor för att genomföra en registerstudie. I ärendet redovisas utvärderingen och förslag på vidare arbete. Av resultatet av studien framgår tydligt att insatsen kontaktfamilj/kontaktperson inte minskar risken för framtida placering i dygnsvård och inte heller minskar risken för en ogynnsam utveckling för barn och unga på sikt

Bakgrund

Kontaktfamilj infördes som en lagstadgad insats i Socialtjänstlagen i början på 1980-talet. Den blev snabbt en vanlig intervention. Antalet barn som hade kontaktfamilj/kontaktperson ökade varje år i Sverige till år 2000 då kurvan planade ut. Det är troligt att det idag handlar om drygt 3 procent av alla 18-åringar som har haft kontaktfamilj/kontaktperson någon gång under uppväxten, det vill säga i genomsnitt en i varje skolklass. Små barn får nästan uteslutande kontaktfamilj medan äldre barn (>10 år) kan få kontaktfamilj eller en kontaktperson.

I förarbeten till Socialtjänstlagen framgår att kontaktpersoner i mångt och mycket skulle ersätta ”övervakarna”, som fanns både i den gamla Nykterhetsvårdslagen och Barnavårdslagen. Allmänt uttryckt skulle övervakning med hjälp av frivilliga ersättas med stöd från frivilliga. Flera forskare har ingående diskuterat lagstiftarnas syfte med att skapa kontaktfamilj/kontaktperson och vad insatsen syftat till när den ges i praktiken. Stöd och avlastning, förstärkning av familjens nätverk, ge barnen en manlig förebild och tillgång till en vanlig familj är återkommande teman. En rad svenska och utländska forskare har identifierat insatsen för barn och familjer som förebyggande, framförallt skulle insatsen förebygga placeringar i dygnsvård. Även många socialsekreterare verkar se insatsen som förebyggande, framförallt antas den hindra att redan existerande problem i familjen förvärras.

Insatsen kontaktfamilj/kontaktperson har aldrig utvärderats. Det har varit socialtjänstens mest använda verktyg i arbetet med utsatta barn och familjer i ett par decennier.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande frågor.

Ärendet

Socialförvaltningen utlyste år 2009 forskningsmedel för att utvärdera insatsen kontaktperson/kontaktfamilj. Professor Bo Vinnerljung vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet beviljades 1 200 000 kronor för att genomföra en registerstudie. Resultaten redovisas i rapporten ”Kontaktfamilj/kontaktperson för barn. Uppföljning och utvärderingen med registerdata”.

Sammanfattning av forskningsrapporten

Forskarna har samkört data från runt ett dussin nationella register med data över hela den svenskfödda befolkningen födda 1973-1990 för att undersöka hur det går efter insatsen, och för att i efterhand utvärdera insatsen för två grupper av barn som fått kontaktfamilj eller kontaktperson:

1. Barn som påbörjade en kontaktfamiljsinsats när de var 2-5 år (födda 1980-1990) men som inte var i dygnsvård dessa år (7 841 barn).
2. Barn som påbörjade en kontaktfamiljs- eller kontaktpersonsinsats när de var 10-13 år (födda 1973-1984) men som inte var i dygnsvård dessa år (7 063 barn).

Bakgrundsdata om barnen och deras familjer hämtades från olika register, exempelvis om socioekonomisk bakgrund och förekomst av indikationer på missbruk, allvarlig psykisk ohälsa eller betydande kriminalitet hos föräldrarna.

Data från olika register användes för att undersöka hur det gått för barnen efter insatsen. Med hjälp av två olika statistiska metoder jämfördes utfall över tid hos barn som fått kontaktfamilj/kontaktperson när de var 2-5 respektive 10-13 år med barn från liknande bakgrundsförhållanden som inte fått insatsen under samma tid. Forskarna använde sig av regressionsmodeller som innefattade hela den jämnåriga befolkningen (drygt 1 miljon personer/grupp). I andra analyser gjordes jämförelser med barn som matchades på sannolikheten att ha fått insatsen, givet vad man kunnat observera i data, med dem som inte fick det (35 000 - 40 000/grupp).

Forskarna ställde fem frågor i studien:

1. **Verkar insatsen kontaktfamilj/kontaktperson minska risker för framtida placering i dygnsvård?**

Svar: Nej, insatsen verkar öka risken substantiellt för framtida placering i dygnsvård, kanske på grund av ökad insyn/kontroll av familjen och det enskilda barnet.

2. **Verkar insatsen minska risker för långsiktig ogynnsam utveckling på sikt?**

Svar: Nej, det finns inga tecken på det, oavsett analysmodell. Resultaten pekar snarast i motsatt riktning: barn som fått insatsen verkar ha högre risk för ogynnsam utveckling än barn med jämförbar bakgrund som inte fått insatsen. Trots detta resultat är det inte troligt att insatsen har skadlig effekt, snarast att det finns bakgrundsfaktorer som vi inte kunnat observera. Men – enkelt uttryckt – det ska mycket till i form av ej observerade faktorer för att

resultaten ska svänga över till att visa positiva effekter. Forskarnas analyser pekar som bäst på nollresultat.

3. **Verkar kontaktfamilj/kontaktperson insatsen ha gjort någon skillnad för barn vars föräldrar har indikationer på missbruk, avseende risk för placering i dygnsvård eller för ogynnsam utveckling på sikt?**

Svar: Nej, det finns inga tecken i resultaten som pekar på det – snarare en genomgående tendens i motsatt riktning. Men det kan bero på inflytande från bakgrundsfaktorer som forskarna inte kunnat observera.

4. **Har insatstidens längd någon positiv betydelse? Går det bättre för barn som fick insatsen under längre tid än för barn som fick insatsen under kortare tid?**

Svar: Nej, för barn som fick kontaktfamilj i förskoleåldern pekar analyserna i motsatt riktning. Längre insatstid tenderar att öka risken för ogynnsamma utfall, även om detta kan avspegla selektionsfaktorer. För den äldre gruppen (kontaktfamilj/kontaktperson när de var 10-13 år) har insatstid inte några påvisbara samband med utfall på lång sikt.

5. **Vilka bakgrundsfaktorer hos barnen som får kontaktfamilj/kontaktperson verkar förutsäga sämre eller bättre framtida utfall?**

Svar: Det är huvudsakligen tre faktorer som ökar risken för ogynnsamma utfall för båda grupperna av barn, när alla andra bakgrundsfaktorer i analyserna är de samma: att mamman har låg utbildning, att mamman har varit socialbidragsberoende och att mamman har indikationer på betydande kriminalitet. Omvänt hade de barn som det gått bra för (enligt forskarnas definitioner) i högre utsträckning en mamma med högskoleutbildning, en mamma som inte hade varit socialbidragsberoende och en mamma som inte hade indikationer på betydande kriminalitet.

Insatsen kontaktfamilj/kontaktperson är en av de vanligaste insatserna för barn och unga. Forskarna skriver att insatsen är populär, bland såväl brukare som socialarbetare, och att alla parter verkar nöjda med den. I studien redovisas att andra studier har visat att den stora majoriteten av föräldrarna är nöjda med vad de och barnet har fått för insats. Insatsen kan innebära att en ensamstående mammas liv blir lättare, att barnet trivs och har roligt under ett veckoslut i månaden, men studien visar alltså att insatsen inte minskar risken för framtida placering i dygnsvård eller minskar risken för en ogynnsam utveckling för barn och unga på sikt. Undersökningen reser frågor om rimliga förväntningar på insatsens

kortsiktiga och långsiktiga effekter. Flera tidigare studier visar att en avgörande faktor för barns och ungas utveckling är skolresultat. En möjlig utveckling är att uppdragen för insatsen får flera olika inriktningar och syften samt utformas tydligare efter individuella behov, t e x för att bryta isolering eller ge stöd i skolarbetet. Ett utvecklingsområde kan vara att ta fram metoder för systematiska uppföljningar av resultat och upplevelser av insatsen både på individ- och gruppnivå i staden. Rapporten är alltså ett värdefullt underlag för förvaltningens och stadsdelarnas diskussioner om hur insatsen kontaktfamilj/kontaktperson kan utvecklas. Frågan är särskilt aktuell då en kontaktmannapool ska byggas upp under 2012.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att rapporten överlämnas till stadsdelsförvaltningarna och kommer under 2012 anordna seminarier där professor Bo Winnerljung presenterar resultaten . Han kommer bland annat bjudas in till socialförvaltningens chefsforum, nätverket av chefer i barn och ungdomsgrupperna från stadsdelsförvaltningarna samt avdelningschefernas möte. Förvaltningen föreslås vidare få i uppdrag att utforska hur insatsen skulle kunna följas upp på ett systematiskt sätt för stadens samlade socialtjänst.

Bilagor

1. Rapporten ”Kontaktfamilj/-person för barn. Uppföljning och utvärdering med registerdata”.